

UNITED NATIONS IN FOCUS
(Zaostrené na OSN)

č. 2

5. novembra 2009

**So zvyšujúcim sa hladom sa potraviny stávajú kľúčovým prvkom
pre oblasť bezpečnosti, chudoby a klímy**

Prudký nárast v počte hladujúcich ľudí na celom svete a uvedomenie si, že pred nami stoja dlhodobé výzvy týkajúce sa nasýtenia narastajúcej populácie na celom svete, posúvajú potravinovú bezpečnosť vôbec po prvý krát za posledné desaťročia do centra záujmu globálnej politiky.

Navyše vysokí politickí predstavitelia sú toho názoru, že riešenia potravinovej bezpečnosti priamo súvisia s inými kľúčovými cieľmi.

Pod tlakom znižujúcej sa kúpnej sily spôsobenej minuloročným vypuknutím ekonomickej krízy prekročil v súčasnosti počet podvýživovaných ľudí na celom svete jednu miliardu. Ceny potravín – hoci sú od úrovne z polovice roku 2008 celosvetovo na nízkej úrovni – naďalej zostávajú vysoké v najchudobnejších krajinách, keďže sucha a potraviny si vyberajú svoju daň na hospodárskych zvieratách a na farmách.

Na podnet Pracovnej skupiny na vysokej úrovni generálneho tajomníka OSN Pan Ki-muna pre Globálnu potravinovú a bezpečnostnú krízu sa donori zaviazali na stretnutí G-8 v meste L'Aquila v Taliansku v júni tohto roku venovať 20 miliárd USD, kde sa zhromaždilo 26 rozvojových a rozvinutých krajín, aby podporili intenzívny akčný plán.

Tzv. princípy L'Aquila dávajú/ umiestňujú poľnohospodársku produktivitu a dotácie pre chudobných poľnohospodárov na rovnakú úroveň s núdzovou potravinovou pomocou, ktorá je zvyčajne tou najdramatickejšou a tou finančne lepšie podporovanou aktivitou.

Aj napriek tomu je však v súčasnosti v dôsledku dopadov ekonomickej krízy a klimatických zmien núdzová pomoc výrazne finančne poddimenzovaná. Svetový potravinový program sa urýchlene snaží vrátiť svoju finančnú podporu na úroveň z roku 2008, kedy hospodáril s najvyššími prostriedkami určenými na boj proti hladu v histórii, celkovo s 8 miliardami USD.

Filantrop Bill Gates oznámil, že jeho multimiliardová nadácia sa bude teraz zameriavať najmä na potravinovú bezpečnosť. Povedal, že podporovanie farmárov vo zvyšovaní ich produktivity bude mať obrovský dopad na odstraňovanie svetového hladu.

V dňoch od 16. – 18. novembra 2009 organizuje Organizácia pre potraviny a poľnohospodárstvo (FAO) summit na tému potravinová bezpečnosť, ktorý bude pokračovaním mimoriadneho stretnutia z júna 2008. Podľa slov generálneho riaditeľa FAO má tento summit v Ríme za cieľ „posilniť široký

konsenzus v oblasti odstraňovania hladu na celom svete“. Generálny tajomník Ban, ktorý sa ho zúčastní, minulý týždeň vymenoval splnomocneného koordinátora za obe agentúry Davida Nabarra ako Zvláštneho predstaviteľa pre Potravinovú bezpečnosť a výživu.

Staré príslovie, ktoré hovorí, že „všetky cesty vedú do Ríma“, taktó nadobúda nový zmysel, keďže otázky týkajúce sa potravín, ktoré budú prerokované v novembri, sa vzájomne dopĺňajú so širokým spektrom otázok vysokej priority:

- **Podpora pre drobných poľnohospodárov sa v súčasnosti považuje za prvoradú stratégiu namierenú proti chudobe.**
Odhaduje sa, že približne jedna miliarda ľudí, ktorí tvoria 75% svetovej populácie chudoby, žije vo vidieckych oblastiach s hospodárstvom, ktoré je závislé na poľnohospodárskej činnosti.
- **Podpora pre poľnohospodárov leží v centre záujmu Miléniových rozvojových cieľov.**
Cieľ 1 hovorí o odstránení extrémnej chudoby a hladu. Prístup k potravinám priamo súvisí s týmito spoločnými cieľmi a ich dosahovaním. (Podľa odhadov Svetovej banky spadlo kvôli stúpajúcim cenám potravín v roku 2008 pod úroveň extrémnej chudoby ďalších 100 miliónov ľudí.) Ďalšie Miléniové rozvojové ciele súvisia so zdravím a vzdelávaním, pre ktoré je potrebná adekvátna výživa. Keďže ženy na celom svete predstavujú 75% drobných farmárov, poľnohospodárska reforma súvisí aj s Cieľom 3 – rodová rovnosť a posilňovanie postavenia žien.
- **Poľnohospodárske reformy môžu pomôcť v kritických otázkach obchodu.**
Rozdiely v dotáciách pre poľnohospodárov v bohatých krajinách na jednej strane a otvorenie trhov rozvinutých krajín voči globálnym trhom s potravinami na druhej strane naďalej blokujú pokrok obchodných rokovanií v Dauhe. Spravodlivejšie a otvorenejšie obchodné dohody mohli napomôcť v roku 2008, kedy sa obchod s poľnohospodárskymi komoditami zastavil, keďže krajiny si strážili svoje zásoby potravín a naopak tlačili ceny vyššie na svetových trhoch.
- **Investície do poľnohospodárstva nadväzujú na ekologickú udržateľnosť.**
Hoci poľnohospodárstvo je všeobecne považované za tzv. zelenú aktivitu, je zodpovedné za 14% emisií skleníkových plynov a odlesňovanie, pričom nové farmy produkujú podobnú úroveň emisií. Moderné zavlažovanie, techniky organického poľnohospodárstva a efektívne distribučné reťazce potravín sú všetky záťažou pre životné prostredie. Naopak, chudobní poľnohospodári sú prvými obeťami nestálych poveternostných podmienok a stúpajúcimi priemernými teplotami. Podľa odhadov Svetového humanitárneho fóra až 25% svetovej poľnohospodárskej kapacity sa stratí, ak sa nezastavia alebo nezmiernia klimatické zmeny.
- **Potravinová bezpečnosť je otázkou bezpečnosti.**
Keďže teraz prebieha nový ekonomický cyklus, zvýšený dopyt po potravinách, kovochope a biopalivách by mohli priniesť ďalší posun nahor na špirále cien komodít. Nespokojnosť obyvateľstva, ktorá sa premenila v nepokoje v 22 krajinách v rokoch 2007 – 2008 by mohla znova objaviť, ak základné potravinové jednotky budú cenovo nedostupné pre chudobné rodiny alebo dokonca aj pre rodiny so stredným príjmom, vrátane spotrebiteľov v rozvinutých krajinách.

INVESTIČNÉ STRATÉGIE PRE BUDÚCNOSŤ

Z dlhodobého hľadiska sa predpokladá rastúci tlak na dodávky a na ceny potravín. FAO odhaduje, že na to, aby boli pokryté potreby populačného rastu a zlepšila sa výživa populácie, bude potrebné, aby produkcia potravín do roku 2050 vzrástla o 70%. Podľa poslednej správy FAO si to bude vyžadovať investície na úrovni 83 miliárd USD ročne.

Väčšina investícií by mala prísť zo súkromného sektora. Verejné financie sú však potrebné na výstavbu ciest, mostov, energetických a iných rozsiahlych infraštruktúr; poľnohospodárskych inštitúcií a rozšírenie služieb; výskum a rozvoj; a na sociálne služby ako napríklad vzdelávanie (najmä žien), sanitáciu, dodávku čistej vody a na zdravotníctvo.

Rozpad svetového potravinového systému v roku 2008 nasledoval po desiatky rokov trvajúcim klesaní verejných investícií, čoho príkladom je aj fakt, že podiel dotácií pre poľnohospodárstvo klesol z 20% v roku 1979 na 4% v roku 2006. V poslednom čase sa po vypuknutí finančnej krízy

s problémami stretli aj súkromné investície, a to z dôvodu silnej premenlivosti cien potravín a vyčerpávania finančnej pomoci.

Pracovná skupina OSN na vysokej úrovni vytvorená generálnym tajomníkom OSN v apríli 2008, reaguje na výzvy v súkromnom a verejnom financovaní vytvorením štruktúry partnerstva, ktorá spája obchodných zástupcov, finančné inštitúcie, rozvojové mimovládne organizácie, nadácie a aktivistov lobujúcich za to, aby bol prístup k potravinám považovaný za ľudské právo.

Svetová banka ako člen spomínanej Pracovnej skupiny, zvýšila finančné dotácie pre poľnohospodársky a vidiecky rozvoj o 76%, a to z priemeru 4,1 miliardy USD ročne v roku 2006 až do roku 2008, na 7,2 miliardy USD vo fiškálnom roku 2009.

FARMÁRI V CENTRE PLÁNOVANIA

Ďalšou časťou tohto partnerstva, ktorú je však jednoduché prehliadnuť, sú samotní farmári. Skúsenosti na všetkých kontinentoch naznačujú, že úspešné investície do drobných poľnohospodárstiev si vyžadujú plné zapojenie sa týchto farmárov do fázy vypracovania návrhu, implementácie a plánovania na vládnej úrovni.

Ako zdôrazňuje Medzinárodný fond OSN pre poľnohospodársky rozvoj, poľnohospodárska stratégia a stratégia proti chudobe zameraná na drobných poľnohospodárov v chudobných krajinách sú tými, ktorým história priala. Napríklad Vietnam použil túto stratégiu na to, aby sa posunul z pozície krajiny s čistým potravinovým deficitom na úspešného exportéra potravín. Výnosy na farmách v Malawi sa znásobili po tom, čo miestni farmári dostali podporu vo forme poľnohospodárskych vstupov, ako napr. hnojív.

Závazky v rámci iniciatívy L'Aquila za tri roky dosiahli celkom 3 miliardy USD, čo predstavuje zdvojnásobenie ročných dotácií do poľnohospodárstva. Medzi princípy L'Aquila patrí promptné konanie, primeraný rozsah a trvalo udržateľný spôsob konania.

Avšak to, akým spôsobom sú tieto zdroje používané, je rovnako dôležité ako to, koľko ich je generovaných. Iniciatíva G8 je ďalším donorským programom. Podporujú ju rozvinuté krajiny a rovnako ako Pracovná skupina OSN, zahŕňa samotné citlivé krajiny, ktoré sa zaviazali v oblasti zdrojov a strategického vodcovstva. Taktiež to vysvetľuje komplexný prístup k potravinovej bezpečnosti cez vzájomne prepojené opatrenia pre poľnohospodársku produktivitu, environmentálnu obnovu, otvorený obchod, reformu politiky, sociálne služby pre farmárov a väčší rozvoj na vidieku.